

**Державний вищий навчальний заклад
«Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»
Філософський факультет
Кафедра філософії та соціології**

БУДЗ Г.І.

**Методичні рекомендації до курсу
«ЕТНОСОЦІОЛОГІЯ»
для студентів напряму підготовки 0301 «Суспільно-політичні науки»,
спеціальності 6.030101 «Соціологія»**

Івано-Франківськ – 2015 рік

УДК 316.354

ББК 60.54

Б 90

Рекомендовано до друку Вченою радою філософського факультету ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника», *протокол № 3 від 28 жовтня 2015 р.*

Рецензенти:

Гнатюк Я.С. – к.філос.н., доцент кафедри філософії та соціології ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»;

Голянич М.Ю. – к.філос.н., професор кафедри філософії та соціології ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника».

Б 90

Будз Г.І. Методичні рекомендації до курсу «Етносоціологія» для студентів напряму підготовки 0301 «Суспільно-політичні науки», спеціальності 6.030101 «Соціологія». – Івано-Франківськ. – БВ., 2015. – 28 с.

Навчально-методичне видання.

Обсяг 2,1 д.а.

Методичні рекомендації до курсу «Етносоціологія» розроблено з врахуванням зарубіжного і вітчизняного досвіду.

Методичні рекомендації розраховані на студентів спеціальності «соціологія» вищих навчальних закладів, викладачів та консультантів.

©Будз Г.І., 2015 р.

ЗМІСТ

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА З КУРСУ «ЕТНОСОЦІОЛОГІЯ»	4
НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН З ДИСЦИПЛІНИ «ЕТНОСОЦІОЛОГІЯ»	5
ЛЕКЦІЙНА ТЕМАТИЧНО-ЗМІСТОВНА ЧАСТИНА КУРСУ	5
ОРГАНІЗАЦІЯ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ З КУРСУ «ЕТНОСОЦІОЛОГІЯ»	7
ОРГАНІЗАЦІЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ	12
ПИТАННЯ ДЛЯ ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ ЗНАНЬ	21
КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ЗНАНЬ І ВМІНЬ СТУДЕНТІВ	23
ПРИКЛАДИ ТЕСТОВИХ ЗАВДАНЬ	25
СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ ДО КУРСУ	27

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА З КУРСУ «ЕТНОСОЦІОЛОГІЯ»

Мета вивчення навчальної дисципліни. Навчальна дисципліна «етносоціологія» є базовою нормативною дисципліною для спеціальності «соціологія», що читається у сьомому семестрі для студентів IV курсу в обсязі 34 годин аудиторних занять. З них: лекції – 16 год., семінари – 19 год., самостійна робота – 38 год.

Метою викладання курсу «етносоціологія» - дослідження сутності та специфіки законів та загальних закономірностей формування етнічних відносин та особливостей, які виникають в соціальному житті і відображають різноманітні демографічні та соціальні тенденції різних соціальних груп та класів, соціальних організацій та інститутів за допомогою етносоціологічних категорій і методів.

Найважливішою метою курсу «етносоціологія» є вироблення у студентів навичок наукового аналізу, неупередженого підходу до проблем, пов'язаних із дослідженням міжетнічних, національних відносин в сучасному суспільстві. Знання з етносоціології дозволить студентам краще орієнтуватися в етнічній ситуації сьогодення, адекватно оцінювати етнічні процеси та явища, що зумовлені сучасною соціальною трансформацією.

Метою навчальної дисципліни «Етносоціологія» є засвоєння студентами специфіки етносоціологічного виміру суспільства; предмета, методів соціологічного дослідження етнічних явищ, процесів та відносин; формування на демократичних засадах етнічної ідентичності особистості в поліетнічному соціумі України. Мета курсу «етносоціологія» полягає у вивченні складу і якісних особливостей етнічних суспільних груп, взаємодія яких становить основу соціального механізму розвитку етнічних відносин, з'ясування специфіки етнічних груп, аналіз їх основних видів, оцінювання їх якісного складу, динаміки, змісту здійснюваних ними функцій, соціальних форм їхньої взаємодії в етнічній сфері. Метою вивчення курсу є також дослідження етнічних закономірностей, форм і способів етнічної поведінки суспільних груп.

Завдання вивчення навчальної дисципліни «Етносоціологія». Основними завданнями вивчення дисципліни «етносоціологія» є: дослідження етнічних явищ з точки зору соціологічної методології, вивчення історії формування соціолого-етнічних ідей, засвоєння основних категорій етносоціології, її принципів, законів та основних методологічних концептуальних підходів, соціологічних теорій розвитку та пізнання етнічно- соціальних явищ. Завдання вивчення «етносоціології» полягають в осмисленні теоретичних основ етносоціології, визначенні ключових соціологічних підходів до пояснення основних категорій етносоціології, розкритті соціологічних аспектів формування етнічної та національної ідентичності, ознайомленні із специфікою проведення емпіричного дослідження в етносоціології, у вивченні етнонаціональної структури сучасного українського суспільства та вивченні основних тенденцій етнічних та соціальних змін в сучасній Україні.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студенти повинні:

Знати: специфіку предмета та об'єкта етносоціології, основні теоретичні положення курсу етносоціології, визначення фундаментальних категорій етносоціології та їх специфіку, першоджерела етносоціологічної думки, концепції утворення та розвитку етнічних явищ, внутрішні і зовнішні умови розвитку етнічних спільнот, особливості впливу об'єктивних та суб'єктивних чинників на розвиток етнічних явищ, методи етносоціології як науки, особливості протікання етнічних процесів, основні етапи розвитку етносоціології як науки, процеси формування ідентичності етнічних спільнот у суспільстві, особливості етнічної самоідентифікації особистості, специфіку процесів етнічної мобільності.

Вміти: застосовувати соціологічні знання про сутність етнічних процесів і систем у своїй професійній діяльності, аналізувати на основі соціологічних методів етнічні процеси, на основі соціологічних методів прогнозувати розвиток етнічних процесів, проводити соціологічні дослідження в сфері етнічних явищ, давати об'єктивну оцінку етнічним явищам та процесам, оперувати категоріально-понятійним апаратом етносоціології, застосовувати наукові методи до соціологічного розгляду етнічних явищ та процесів, адекватно інтерпретувати дані конкретно-соціологічних досліджень етнічних процесів, визначати конфліктні та толерантні чинники міжетнічних відносин.

**НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН
З ДИСЦИПЛІНИ «ЕТНОСОЦІОЛОГІЯ»**

№ з/п	Назва теми	Кількість аудиторних годин	
		Лекцій	Семінарів
Змістовий модуль 1. Етносоціологія як наука та її історичний розвиток			
1.	Тема 1. Етносоціологія у структурі гуманітарних наук та у структурі соціології	2	2
2.	Тема 2. Специфіка предмету та об'єкту етносоціології	2	2
3.	Тема 3. Виникнення та розвиток етносоціології	2	2
4.	Тема 4. Теорії та концепти етносу в етносоціології.	2	2
Змістовий модуль 2. Основи етносоціологічної теорії та методологія етносоціологічних досліджень			
5.	Тема 5. Етнічна та національна ідентичність особистості та етнічних спільнот	2	2
6.	Тема 6. Поведінкові й комунікаційні стратегії міжетнічних відносин	2	2
7.	Тема 7. Міжетнічні відносини, конфлікти та національна політика	2	2
8.	Тема 8. Методологія проведення етносоціологічних досліджень	2	4
Всього		16	18

ЛЕКЦІЙНА ТЕМАТИЧНО-ЗМІСТОВНА ЧАСТИНА КУРСУ

Змістовий модуль 1. Етносоціологія як наука та її історичний розвиток

Тема 1. Етносоціологія у структурі гуманітарних наук та у структурі соціології.

Місце та роль етносоціології в системі соціологічного знання. Зв'язок етносоціології із загальною соціологічною теорією та філософією. Етнічна сфера як сфера суспільного буття. Проблема етносоціологічного факту та етнічного процесу. Специфіка розвитку етнічних явищ та можливість їх дослідження соціологічними методами. Місце та роль етносоціології в системі соціологічного знання

Тема 2. Специфіка предмету та об'єкту етносоціології.

Завдання, зміст і принципи побудови курсу «етносоціологія». Об'єкт та предмет етносоціології. Функції етносоціології. Основні категорії етносоціології. Методи етносоціології. Головні напрями розвитку етносоціології. Специфіка співвідношення макро-, мезо- та мікрорівнів етносоціології. Динаміка етнічних процесів і груп. Основні форми взаємодії етнічних груп.

Тема 3. Виникнення та розвиток етносоціології.

Основні етапи становлення та сучасного розвитку етносоціології. Генеза етносоціології. Теоретичні витоки етносоціології: структуралізм, культурна антропологія, психологізм, функціоналізм, історична школа етносоціології. Етнопроблематика в соціології постмодерну. Дослідження етнічних проблем у вітчизняній гуманітарній науці. Етапи становлення та основні школи сучасної української етносоціології

Тема 4. Теорії та концепти етносу в етносоціології.

Методологічні підходи до інтерпретації категорій «етнос» та «нація». Поняття етнічної групи. Ознаки етнічних спільнот за умови їхньої трансформації в націю. Теоретичні інтерпретації феноменів «етнос», «нація» в етносоціології. Теорії структури етносу: Примордіалізм, інструменталізм, конструктивізм. Основні етносоціологічні школи і напрями: еволюціонізм, диффузіонізм, неоеволюціонізм, етнопсихологічна школа, культурний релятивізм. Новітні концепції етносу

Змістовий модуль 2. Основи етносоціологічної теорії та методологія етносоціологічних досліджень

Тема 5. Етнічна та національна ідентичність особистості та етнічних спільнот.

Етнічна самосвідомість: зразки та норми поведінки. Проблема ментальності в етносоціології. Етнічна і національна стратифікація та мобільність. Корінні нації й етнічні та національні меншини. Український етнос: титульна нація української держави й етнонаціональна меншина діаспори. Автохтонні та алохтонні етноси. Корінні нації та діаспора. Діаспора як історичне та соціокультурне явище. Етнічні та національні меншини. Культурно-історичні, демографічні, геополітичні, економічні чинники етнонаціональної стратифікації. Показники престижу та статусу етнонаціональних груп. Етнонаціональна мобільність та міграція. Принципи етносоціологічного вивчення міграції. Соціологічне дослідження міжетнічних шлюбів. Етнокультурні та соціально-психологічні підвалини збереження національної традиції у побуті та укладі життя. Етносоціологічні проблеми відродження української нації. Національна ідентичність як механізм легітимного формування етнонаціональних спільнот. Етнічний стереотип та етнічний образ. Мова як основа ідентифікації і етнічний символ. Етнічний розвиток українців. Антропологічні риси українців. Традиції народного харчування, промислу, ремесел, сімейних стосунків, традицій, усної народної творчості, вірувань. Соціальна та етнонаціональна стратифікація. Етнонаціональна структура населення України. Етнолінгвістична структура населення України. Регіональна диференціація. Національна ідентичність населення України: чинники формування. Соціальні явища локалізації, глобалізації та мультикультуралізму в Україні.

Тема 6. Поведінкові й комунікаційні стратегії міжетнічних відносин.

Соціокультурні проблеми розвитку та взаємодії етносів. Структура міжетнічних стосунків. Соціально-інституціональні, міжгрупові та особистісні рівні стратегій міжетнічної взаємодії. Міжетнічна комунікація, фактори та поведінкові моделі. Соціально-психологічні фактори та їх вплив на визначення поведінкових стратегій. Аномія і фрустрація як визначальні чинники масових поведінкових моделей на пострадянському просторі. Ксенофобія та толерантність націй. Українці в контексті ксенофобії і толерантності. Етноцентризм та етнофобія як соціально-психологічні установки. Етнокультурний шок. Демографічна поведінка етносів. Етнополітичний розвиток. Процеси урбанізації в етносах. Роль міграції в історії етносу. Особливості етносоціологічного вивчення міграцій етносу. Методи вивчення міжетнічної взаємодії. Історичні і політичні чинники в міжетнічних взаємодіях. Роль соціально-структурних і культурних чинників. Соціально-психологічні і ситуативні чинники етнічної поведінки.

Тема 7. Міжетнічні відносини, конфлікти та національна політика.

Поняття міжетнічної напруженості. Поняття міжетнічного конфлікту. Специфіка етнічних конфліктів і їх причини. Типологія етнічних конфліктів. Етнонаціональні протиріччя та конфлікти, їх типологія, учасники та суб'єкти. Етносоціальний конфлікт: структурні, функціональні, соціальні, демографічні, політичні, економічні, аксіологічні, релігійні, психологічні чинники. Форми і способи регулювання етнічних конфліктів. Соціально-психологічні й сучасні інформаційні технології та їх вплив на динаміку розвитку конфлікту. Фактор політизації етнічного насильства та тероризм. Зони міжетнічної напруженості в сучасній Україні. Національна політика, її завдання, принципи і механізми реалізації. Види етнічної політики. Національна політика в Україні: історія і сучасність. Міжетнічна толерантність як стратегія порозуміння та пошуку зваженого компромісу при цивілізованому розв'язанні етноконфліктів. Толерантність як соціокультурна норма і цінність міжнаціональних відносин. Проблеми соціальної адаптації у поліетнічному середовищі. Соціокультурна та психологічна адаптація в моно- та поліетнічному середовищах. Типологія адаптивних факторів. Етнокультурні та соціально-психологічні підвалини збереження національної традиції у побуті та укладі життя. Етнос і нація у процесі цивілізаційних змін. Життєвий світ етносу та геокультура нації. Національний уклад життя і світовий порядок. Господарсько-побутова, духовна, мілітарна складові національного буття України. Етнонаціональна традиція та інновації. Українська людина в етногенезі. Етносоціологічні проблеми відродження української нації. Проблема оптимального поєднання національних традицій та цивілізаційних інновацій. Міжетнічна інтеграція та національна мобільність як складові державотворення. Українська людина в пошуках нових ідентичностей

Тема 8. Методологія проведення етносоціологічних досліджень.

Типологія і програма етносоціологічних досліджень. Амбівалентність тлумачень та методологічний плюралізм в енталізмі, історизмі, конструктивізмі, прагматичній, примордіалізмі (расово-біологічний та соціо-ієтносоціологічних дослідженнях). Типологія основних теоретичних парадигм і підходів: інструменторичний), постмодерністський (контрольований еklektизм). Специфіка застосування типових

програм конкретно-соціологічних досліджень в етносоціології. Основні методи збору етносоціологічної інформації. Соціологічні методи збору даних та процедури отримання етносоціологічної інформації. Специфіка застосування методів опитування в етносоціології. Проблеми подолання факторів дихотомії в ідентифікації на “своїх” та “чужих”; “культурної дистанції”, породженої конфліктом іноетнічних цінностей; “війни мов”, що позначається на виборі мови інструментарію, відкритості при співбесіді; зовнішній вигляд та особистість інтерв'юера. Аналіз документів та директивних матеріалів законодавчої та виконавчої гілок влади республіканського та регіонального рівнів, програм та статутів політичних партій і громадських організацій. Контент-аналіз повідомлень ЗМІ з етнічних проблем. Етнонаціональні орієнтири, показники, їх аналіз, діагностика та прогноз у щорічному моніторингу Інституту соціології НАН України.

ОРГАНІЗАЦІЯ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ З КУРСУ «ЕТНОСОЦІОЛОГІЯ»

Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	К-ть годин
Змістовий модуль 1. Етносоціологія як наука та її історичний розвиток		
1.	Тема 1. Етносоціологія у структурі гуманітарних наук та у структурі соціології	2
2.	Тема 2. Специфіка предмету та об'єкту етносоціології	2
3.	Тема 3. Виникнення та розвиток етносоціології	2
4.	Тема 4. Теорії та концепти етносу в етносоціології	2
Змістовий модуль 2. Основи етносоціологічної теорії та методологія етносоціологічних досліджень		
5.	Тема 5. Етнічна та національна ідентичність особистості та етнічних спільнот	2
6.	Тема 6. Поведінкові й комунікаційні стратегії міжетнічних відносин	2
7.	Тема 7. Міжетнічні відносини, конфлікти та національна політика	2
8.	Тема 8 Методологія проведення етносоціологічних досліджень	4
Всього		18

Зміст та плани семінарських занять

Змістовий модуль 1. Етносоціологія як наука та її історичний розвиток

Семінарське заняття №1. - 2 год.

Тема 1: Етносоціологія у структурі гуманітарних наук та у структурі соціології

План.

1. Етносоціологія у структурі гуманітарних наук та у структурі соціології.
2. Місце та роль етносоціології в системі соціологічного знання.
3. Етнічна сфера як сфера суспільного буття.
4. Проблема етносоціологічного факту та етнічного процесу.

Література

1. Арбеніна В. Етносоціологія: навчальний посібник / В. Арбеніна. – вид. друге, доп. і перероб. - Х.: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2007. -316 с.-653 с.
2. Гіденс Е. Соціологія / Е. Гіденс: пер. з англ. В. Шовкун, А. Олійник; наук. ред. О. Іващенко. - К.: Основи, 1999. - 726 с.
3. Етносоціологія: терміни та поняття: навчальний посібник / В. Євтух, В. Трощинський, К. Галушко та ін. - К.: Видавництво УАННП "Фенікс", 2003. - 280 с.
4. Євтух, В. Б. Етносуспільні процеси в Україні: можливості наукових інтерпретацій [Текст] / Володимир Борисович Євтух. – К. : Стило, 2004. – 243 с.
5. Євтух В. Б., Трощинський В. П., Галушко К. Ю. та ін. Етносоціологія: терміни та поняття: Навч.

посіб. – К., 2003 – 280 с

6. Серета В. Етносоціологія: навчальний посібник / В. Серета. - Львів: Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2007. - 160 с.

Проблемно-пізнавальні запитання:

1. На основі чого можлива етносоціологія?
2. Яка основна мета та завдання етносоціології як науки?
3. Суть етносоціологічного факту та способи його виявлення в соціальній реальності?
4. Який вплив здійснює етносоціологія на інші науки?

Семінарське заняття №2. - 2 год.

Тема 2. Специфіка предмету та об'єкту етносоціології

План.

1. Специфіка предмету та об'єкту етносоціології.
2. Функції етносоціології.
3. Основні категорії етносоціології.
4. Методи етносоціології.

Література

1. Арбеніна В. Етносоціологія: навчальний посібник / В. Арбеніна. – вид. друге, доп. і перероб. - Х.: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2007. -316 с.-653 с.

2. Гіденс Е. Соціологія / Е. Гіденс: пер. з англ. В. Шовкун, А. Олійник; наук. ред. О. Іващенко. - К.: Основи, 1999. - 726 с.

3. Етносоціологія: терміни та поняття: навчальний посібник / В. Євтух, В. Трощинський, К. Галушко та ін. - К.: Видавництво УАННП "Фенікс", 2003. - 280 с.

4. Євтух, В. Б. Етносуспільні процеси в Україні: можливості наукових інтерпретацій [Текст] / Володимир Борисович Євтух. – К. : Стилос, 2004. – 243 с.

5. Євтух В. Б., Трощинський В. П., Галушко К. Ю. та ін. Етносоціологія: терміни та поняття: Навч. посіб. – К., 2003 – 280 с

6. Колодій А. Національний вимір суспільного буття / А. Колодій - Л.: Астролябія, 2008. - 368 с.

7. Рудницька Т. Етнічні спільноти України: тенденції соціальних змін. – К.: Ін-т соціології НАН України, 1998. – 176 с.

8. Серета В. Етносоціологія: навчальний посібник / В. Серета. - Львів: Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2007. - 160 с.

Проблемно-пізнавальні запитання:

1. Яке співвідношення між предметом та об'єктом етносоціології?
2. Які основні завдання курсу «етносоціологія»?
3. Які основні функції етносоціології як науки?
4. Які основні категорії етносоціології?
5. Які є основні методи етносоціології?

Семінарське заняття №3. - 2 год.

Тема 3. Виникнення та розвиток етносоціології

План.

1. Виникнення та розвиток етносоціології.
2. Основні етапи становлення та сучасного розвитку етносоціології.
3. Генеза етносоціології та її основні представники.
4. Дослідження етнічних проблем у вітчизняній гуманітарній науці.

Література

1. Арбеніна В. Етносоціологія: навчальний посібник / В. Арбеніна. – вид. друге, доп. і перероб. - Х.: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2007. -316 с.-653 с.

2. Гіденс Е. Соціологія / Е. Гіденс: пер. з англ. В. Шовкун, А. Олійник; наук. ред. О. Іващенко. - К.: Основи, 1999. - 726 с.

3. Етносоціологія: терміни та поняття: навчальний посібник / В. Євтух, В. Трощинський, К. Галушко та ін. - К.: Видавництво УАННП "Фенікс", 2003. - 280 с.

4. Євтух, В. Б. Етносуспільні процеси в Україні: можливості наукових інтерпретацій [Текст] / Володимир Борисович Євтух. – К. : Стилос, 2004. – 243 с.

5. Євтух В. Б., Трошинський В. П., Галушко К. Ю. та ін. Етносоціологія: терміни та поняття: Навч. посіб. – К., 2003 – 280 с
6. Забужко О. Філософія української ідеї та європейський контекст: франківський період / О. Забужко. - К.: Факт, 2009. - 156 с.
7. Касьянов, Г. Теорії нації та націоналізму [Текст] / Г. В. Касьянов ; Ред. Вітрученко О.. – К. : Либідь, 1999. – 350 с.
8. Колодій А. Національний вимір суспільного буття / А. Колодій - Л.: Астролябія, 2008. - 368 с.
9. Рябчук, М. Від Малоросії до України: парадокси запізненого націєтворення / М. Рябчук. – К. :Критика, 2000. – 304 с.
10. Сміт, Е. Нації та націоналізм у глобальну епоху [Текст] / Ентоні Сміт ; пер.М.Климчук і Т.Цимбал. – 2-ге вид., стереотип. – К. : Ніка-Центр, 2009. – 320 с. – (Зміна парадигми ; Вип. 11).
11. Янів В. Нариси до історії української етнопсихології. – 2-е вид., переробл. і доп. – упоряд. М.Шафовал. – К.: Знання, 2006. – 341 с.

Проблемно-пізнавальні запитання:

1. Хто із мислителів здійснив найбільший внесок в етносоціологію?
2. Який із періодів розвитку етносоціології є найбільш прогресивним в смисленні етнічних явищ і процесів?
3. Яка роль українських етносоціології в осмисленні етнічних явищ?

Семінарське заняття №4. - 2 год.

Тема 4. Теорії та концепти етносу в етносоціології

План.

1. Теорії та концепти етносу в етносоціології.
2. Методологічні підходи до інтерпретації категорій «етнос» та «нація».
3. Ознаки етнічних спільнот за умови їхньої трансформації в націю.
4. Теоретичні інтерпретації феноменів «етнос», «нація» в етносоціології.
5. Новітні концепції етносу.

Література

1. Ворона В. Українське суспільство 1994 - 2005: динаміка соціальних змін / В. Ворона, М. Шульга. - К.: Інститут соціології НАН України, 2005.
2. Євтух, В. Б. Етносуспільні процеси в Україні: можливості наукових інтерпретацій [Текст] / Володимир Борисович Євтух. – К. : Стило, 2004. – 243 с.
3. Забужко О. Філософія української ідеї та європейський контекст: франківський період / О. Забужко. - К.: Факт, 2009. - 156 с.
4. Касьянов, Г. Теорії нації та націоналізму [Текст] / Г. В. Касьянов ; Ред. Вітрученко О.. – К. : Либідь, 1999. – 350 с.
5. Колодій А. Національний вимір суспільного буття / А. Колодій - Л.: Астролябія, 2008. - 368 с.
6. Мнацакян М. О. Нации: психология, самосознание, национализм (Интегральная теория): Учеб. пособие по этносоциологии. – 2-е изд., доп., перераб. – М.: АНКІЛ, 1999. – 249 с.
7. Націоналізм: Антологія. – К.: Смолоскип, 2000. – 378 с.
8. Рябчук, М. Від Малоросії до України: парадокси запізненого націєтворення / М. Рябчук. – К. :Критика, 2000. – 304 с.
9. Рудницька Т. Етнічні спільноти України: тенденції соціальних змін. – К.: Ін-т соціології НАН України, 1998. – 176 с.
10. Сміт, Е. Нації та націоналізм у глобальну епоху [Текст] / Ентоні Сміт ; пер.М.Климчук і Т.Цимбал. – 2-ге вид., стереотип. – К. : Ніка-Центр, 2009. – 320 с. – (Зміна парадигми ; Вип. 11).
11. Сміт Е. Національна ідентичність / Е. Сміт: пер. з англ. П. Тарашук. - К.: Основи, 1994. - 224 с.
12. Янів В. Нариси до історії української етнопсихології. – 2-е вид., переробл. і доп. – упоряд. М.Шафовал. – К.: Знання, 2006. – 341 с.

Проблемно-пізнавальні запитання:

1. В чому полягає проблема дефініції етносу та нації в етносоціології?
2. Які методологічні підходи до пояснення етносу є найбільш оптимальними і науковими?
3. Як співвідноситься етнос та нація в поняттєвому сенсі та в історичному розвитку?

Змістовий модуль 2.

Основи етносоціологічної теорії та методологія етносоціологічних досліджень

Семінарське заняття №5. - 2 год.

Тема 5. Етнічна та національна ідентичність особистості та етнічних спільнот

План.

1. Проблема ментальності в етносоціології.
2. Етнічна і національна стратифікація та мобільність.
3. Автохтонні та алохтонні етноси.
4. Етнічні та національні меншини.
5. Культурно-історичні, демографічні, геополітичні, економічні чинники етнонаціональної стратифікації.
6. Етнонаціональна мобільність та міграція.

Література

1. Ворона В. Українське суспільство 1994 - 2005: динаміка соціальних змін / В. Ворона, М. Шульга. - К.: Інститут соціології НАН України, 2005.
2. Гіденс Е. Соціологія / Е. Гіденс: пер. з англ. В. Шовкун, А. Олійник; наук. ред. О. Іващенко. - К.: Основи, 1999. - 726 с.
3. Гобсбаум Е. Винайдення традиції / Е. Гобсбаум, Т. Рейнджер: пер. з англ. М. Климчук. - К.: "Ніка-Центр", 2005. - 448 с.
4. Етносоціологія: терміни та поняття: навчальний посібник / В. Євтух, В. Трошинський, К. Галушко та ін. - К.: Видавництво УАННП "Фенікс", 2003. - 280 с.
5. Євтух В. Б., Трошинський В. П., Галушко К. Ю. та ін. Етносоціологія: терміни та поняття: Навч. посіб. - К., 2003 - 280 с
6. Забужко О. Філософія української ідеї та європейський контекст: франківський період / О. Забужко. - К.: Факт, 2009. - 156 с.
7. Касьянов Г. Теорії нації та націоналізму: монографія / Г. Касьянов. - К.: Либідь, 1999.-352 с.
8. Колодій А. Національний вимір суспільного буття / А. Колодій - Л.: Астролябія, 2008. - 368 с.
9. Мелков Ю. Пострадянське суспільство: нове Середньовіччя /Ю. Мелков //Соціологія: теорія, методи, маркетинг. - 2008. - № 3. - С. 183-194.
10. Мнацакян М. О. Нации: психология, самосознание, национализм (Интегральная теория): Учеб. пособие по этносоциологии. - 2-е изд., доп., перераб. - М.: АНКІЛ, 1999. - 249 с.
11. Рябчук М. Від Малоросії до України: парадокси запізнілого націєтворення / М. Рябчук. - К.: Критика, 2000. - 303 с.
12. Сміт Е. Національна ідентичність / Е. Сміт: пер. з англ. П. Тарашук. - К.: Основи, 1994. - 224 с.
13. Трошинський В. П., Шевченко А. А. Українці в світі. -К.: Альтернативи, 1999. - 352 с.
14. Феномен нації: Основи життєдіяльності. - К.: Знання. 1998. - 264 с.

Проблемно-пізнавальні запитання:

1. Які основні фактори національної ідентичності?
2. В чому суть етнічної самосвідомості?
3. Яка сутнісна риса ментальності?
4. Чим відрізняються автохтонні та алохтонні етноси?
5. Яка роль діаспори в етнічних процесах?
6. Чому існують національні меншини?
7. Чому відбувається етнонаціональна мобільність і міграція?
8. Які етносоціологічні проблеми відродження української нації?
9. Які особливості етнічних стереотипів?
10. Які основні антропологічні риси українців?

Семінарське заняття №6. - 2 год.

Тема 6. Поведінкові й комунікаційні стратегії міжетнічних відносин

План.

1. Соціокультурні проблеми розвитку та взаємодії етносів.
2. Структура міжетнічних стосунків.
3. Соціально-інституціональні, міжгрупові та особистісні рівні стратегій міжетнічної взаємодії.
4. Міжетнічна комунікація, фактори та поведінкові моделі.
5. Соціально-психологічні фактори та їх вплив на визначення поведінкових стратегій.

Література

1. Ворона В. Українське суспільство 1994 - 2005: динаміка соціальних змін / В. Ворона, М. Шульга. - К.: Інститут соціології НАН України, 2005.
2. Вульф Л. Винайдення Східної Європи: мапа цивілізації у свідомості епохи Просвітництва / Вульф Ларі: пер. з англ. С. Біленький. - К.: Вид-во «Критика», 2009. - 3591 с.
3. Касьянов Г. Теорії нації та націоналізму: монографія / Г. Касьянов. - К.: Либідь, 1999.-352 с.
4. Колодій А. Національний вимір суспільного буття / А. Колодій - Л.: Астролябія, 2008. - 368 с.
5. Крисько В. Г. Этнопсихология и межнациональные отношения: Курс лекций. – М.: Экзамен, 2002. – 448 с.
6. Лапин Н. Проблема социокультурной трансформации / Н. Лапин // Вопросы философии. - 2000. -№ 6. - С. 3 - 17.
7. Мелков Ю. Пострадянське суспільство: нове Середньовіччя /Ю. Мелков //Соціологія: теорія, методи, маркетинг. - 2008. - № 3. - С. 183-194.
8. Мнацакян М. О. Нации: психология, самосознание, национализм (Интегральная теория): Учеб. пособие по этносоциологии. – 2-е изд., доп., перераб. – М.: АНКІЛ, 1999. – 249 с.
9. Пономарьов А. П. Українська етнографія: Курс лекцій. – К.: Либідь, 1994. – 320 с.
10. Рябчук М. Від Малоросії до України: парадокси запізнілого націєтворення / М. Рябчук. - К.: Критика, 2000. - 303 с.
11. Рудницька Т. Етнічні спільноти України: тенденції соціальних змін. – К.: Ін-т соціології НАН України, 1998. – 176 с.
12. Сміт Е. Нації та націоналізм у глобальну епоху / Е. Сміт Е.: пер. з англ. М. Климчук, Т. Цимбал. - К.: Ніка-Центр, 2006. - 320 с. - (Серія «Зміна парадигми»; Вип. 11).
13. Сміт Е. Національна ідентичність / Е. Сміт: пер. з англ. П. Тарашук. - К.: Основи, 1994. - 224 с.
14. Шульга Н. А. Великое переселение: репатрианты, беженцы, трудовые мигранты. – К.: Ін-т соціології НАНУ. – 2002. – 700 с.
15. Янів В. Нариси до історії української етнопсихології. – 2-е вид., переробл. і доп. – упоряд. М.Шафовал. – К.: Знання, 2006. – 341 с.

Проблемно-пізнавальні запитання:

1. Які причини етнонаціональної ксенофобії?
2. Яка специфіка етнічної поведінки українців?
3. Яка із націй найбільше проявляє свої ксенофобські настрої?
4. Яка із націй найбільше проявляє свої толерантні настрої?

Семінарське заняття №7. - 2 год.

Тема 7. Міжетнічні відносини, конфлікти та національна політика План.

1. Поняття міжетнічної напруженості та міжетнічного конфлікту.
2. Специфіка етнічних конфліктів і їх причини.
3. Типологія етнічних конфліктів.
4. Етнонаціональні протиріччя та конфлікти, їх типологія, учасники та суб'єкти.
5. Етносоціальний конфлікт: структурні, функціональні, соціальні, демографічні, політичні, економічні, аксіологічні, релігійні, психологічні чинники.

Література

1. Ворона В. Українське суспільство 1994 - 2005: динаміка соціальних змін / В. Ворона, М. Шульга. - К.: Інститут соціології НАН України, 2005.
2. Євтух В. Б., Трощинський В. П., Галушко К. Ю. та ін. Етносоціологія: терміни та поняття: Навч. посіб. – К., 2003 – 280 с
3. Забужко О. Філософія української ідеї та європейський контекст: франківський період / О. Забужко. - К.: Факт, 2009. - 156 с.
4. Колодій А. Національний вимір суспільного буття / А. Колодій - Л.: Астролябія, 2008. - 368 с.
5. Мнацакян М. О. Нации: психология, самосознание, национализм (Интегральная теория): Учеб. пособие по этносоциологии. – 2-е изд., доп., перераб. – М.: АНКІЛ, 1999. – 249 с.
6. Рябчук М. Від Малоросії до України: парадокси запізнілого націєтворення / М. Рябчук. - К.: Критика, 2000. - 303 с.
7. Сміт Е. Нації та націоналізм у глобальну епоху / Е. Сміт Е.: пер. з англ. М. Климчук, Т. Цимбал. - К.: Ніка-Центр, 2006. - 320 с. - (Серія «Зміна парадигми»; Вип. 11).
8. Сміт Е. Національна ідентичність / Е. Сміт: пер. з англ. П. Тарашук. - К.: Основи, 1994. - 224 с.

9. Янів В. Нариси до історії української етнопсихології. – 2-е вид., переробл. і доп. – упоряд. М.Шафовал. – К.: Знання, 2006. – 341 с.

Проблемно-пізнавальні запитання:

1. Чому виникають етнічні конфлікти?
2. Які причини етнічних конфліктів?
3. Як вирішити етнічні конфлікти?
4. Які ціннісні аспекти етнічних конфліктів?

Семінарське заняття №8. - 4 год.

Тема 8 Методологія проведення етносоціологічних досліджень

План.

1. Методологія проведення етносоціологічних досліджень.
2. Типологія і програма етносоціологічних досліджень.
3. Специфіка застосування типових програм конкретно-соціологічних досліджень в етносоціології.
4. Основні методи збору етносоціологічної інформації.

Література

1. Забужко О. Філософія української ідеї та європейський контекст: франківський період / О. Забужко. - К.: Факт, 2009. - 156 с.
2. Життя етносу: Соціокультурні нариси. – К.: Либідь, 1997. – 238 с.
3. Касьянов Г. Теорії нації та націоналізму: монографія / Г. Касьянов. - К.: Либідь, 1999.-352 с.
4. Колодій А. Національний вимір суспільного буття / А. Колодій - Л.: Астролябія, 2008. - 368 с.
5. Крисько В. Г. Этнопсихология и межнациональные отношения: Курс лекций. – М.: Экзамен, 2002. – 448 с.
6. Мнацакян М. О. Нации: психология, самосознание, национализм (Интегральная теория): Учеб. пособие по этносоциологии. – 2-е изд., доп., перераб. – М.: АНКИЛ, 1999. – 249 с.
7. Рябчук М. Від Малоросії до України: парадокси запізнілого націєтворення / М. Рябчук. - К.: Критика, 2000. - 303 с.
8. Рудницька Т. Етнічні спільноти України: тенденції соціальних змін. – К.: Ін-т соціології НАН України, 1998. – 176 с.
9. Сміт Е. Нації та націоналізм у глобальну епоху / Е. Сміт Е.: пер. з англ. М. Климчук, Т. Цимбал. - К.: Ніка-Центр, 2006. - 320 с. - (Серія «Зміна парадигми»; Вип. 11).
10. Сміт Е. Національна ідентичність / Е. Сміт: пер. з англ. П. Тарашук. - К.: Основи, 1994. - 224 с.
11. Шульга Н. А. Великое переселение: репатрианты, беженцы, трудовые мигранты. – К.: Ин-т социологии НАНУ. – 2002. – 700 с.
12. Янів В. Нариси до історії української етнопсихології. – 2-е вид., переробл. і доп. – упоряд. М.Шафовал. – К.: Знання, 2006. – 341 с.

Проблемно-пізнавальні запитання:

1. В чому полягає складність аналізу етнічних проблем у контексті етносоціологічних досліджень?
2. Які основні методи збору етносоціологічної інформації?
3. Яка специфіка застосування методів опитування в етносоціології?

ОРГАНІЗАЦІЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ

Самостійна робота студентів із курсу «етносоціологія» полягає у самостійній підготовці до проведення лекційних та семінарських занять, самостійному опрацюванні та вивченні наукової літератури та першоджерел по етносоціології семінарів та лекцій.

Основною формою організації та звітності виконання студентами завдань **самостійної роботи** студентів із курсу «етносоціологія» є написання студентом протягом навчального семестру наукового реферату на задану тематику обсягом не менше 25 сторінок (1 друкований аркуш), яку студент сам обирає і пропонує для обговорення і затвердження викладачу. Додатковою формою організації самостійної роботи є виконання індивідуальних науково-дослідних завдань, які акцентовані на написання творчих наукових есе по заданій проблематиці.

Під час роботи над рефератом студент самостійно опрацьовує наукову літературу та пише реферат на основі аналізу опрацьованих першоджерел етносоціологічної думки та наукової критичної літератури.

Написання реферату передбачає такі складові елементи як: план реферату, який повинен складатись із не менше двох розділів та кожний розділ не менше як із двох підрозділів, обґрунтування актуальності

теми реферату, визначення предмета та об'єкта дослідження, визначення мети і завдань написання реферату, вибору наукових першоджерел та методології дослідження. Суттєвим елементом реферату є пункт наукової новизни, яка передбачає власні висновки студента із вивченої теми.

Наукові результати реферату можуть бути апробовані у виступах на звітній конференції університету, на всеукраїнських та міжнародних студентських конференціях, опубліковані студентом особисто, або у співавторстві із викладачем у наукових журналах або збірниках.

Реферат як форма самостійної має навчально-дослідницький характер і виконується на основі самостійного вивчення студентом частини програмового матеріалу та його систематизації й узагальнення у письмовій або друкованій формі за вибором студента.

В науковому рефераті студент повинен навчитись висловлювати та аргументувати власну точку зору на ту чи іншу проблему у галузі етносоціології.

Написання реферату з навчальної дисципліни «етносоціологія», як вид самостійної роботи покликане навчити студента опрацьовувати наукові першоджерела, критично аналізувати матеріал певної теми та висловлювати власне бачення розв'язання проблеми.

Захист рефератів з навчальної дисципліни «етносоціологія» відбувається за графіком індивідуально-консультативної роботи викладача кафедри філософії та соціології у формі індивідуальних занять та консультацій, на яких здійснюється перевірка стану виконання написання реферату та у підсумку відбувається захист студентом здобутих наукових результатів.

Теми та форми самостійної роботи студентів

№ з/п	Назва теми та основні види самостійної роботи	К-ть годин
Змістовий модуль 1. Етносоціологія як наука та її історичний розвиток		
1.	Тема 1. Етносоціологія у структурі гуманітарних наук та у структурі соціології. Підготовка до семінарського заняття. Робота з ключовими поняттями теми. Виконання творчих завдань: - поглиблене вивчення окремих питань лекційного матеріалу; - самостійне вивчення частини програмного матеріалу. Робота з питаннями для самоперевірки. Підготовка доповідей, презентацій. Написання есе. Укладання термінологічного словника.	4
2.	Тема 2. Специфіка предмету та об'єкту етносоціології. Підготовка до семінарського заняття. Робота з ключовими поняттями теми. Робота з питаннями для самоперевірки. Підготовка доповідей, презентацій. Укладання термінологічного словника. Складання кросвордів.	4
3.	Тема 3. Виникнення та розвиток етносоціології. Підготовка до семінарського заняття. Робота з ключовими поняттями теми. Виконання творчих завдань: - поглиблене вивчення окремих питань лекційного матеріалу; - самостійне вивчення частини програмного матеріалу. Робота з питаннями для самоперевірки. Підготовка доповідей. Підготовка презентацій. Написання есе. Укладання термінологічного словника.	4
4.	Тема 4. Теорії та концепти етносу в етносоціології. Підготовка до семінарського заняття. Робота з ключовими поняттями теми. Робота з питаннями для самоперевірки. Підготовка доповідей. Підготовка презентацій. Укладання термінологічного словника.	6
Змістовий модуль 2. Основи етносоціологічної теорії та методологія етносоціологічних досліджень		
5.	Тема 5. Етнічна та національна ідентичність особистості та етнічних спільнот. Підготовка до семінарського заняття. Робота з ключовими поняттями теми. Виконання творчих завдань: - поглиблене вивчення окремих питань лекційного матеріалу; - самостійне вивчення частини програмного матеріалу. Робота з питаннями для самоперевірки. Підготовка доповідей, презентацій. Написання есе. Укладання термінологічного словника, підготовка реферату наукового тексту.	5
6.	Тема 6. Поведінкові й комунікаційні стратегії міжетнічних відносин. Підготовка до семінарського заняття. Робота з ключовими поняттями теми. Виконання творчих завдань: - поглиблене вивчення окремих питань лекційного матеріалу; - самостійне вивчення частини програмного матеріалу. Робота з питаннями для самоперевірки. Підготовка доповідей, презентацій. Написання есе. Укладання термінологічного словника, підготовка реферату наукового тексту.	5
7.	Тема 7. Міжетнічні відносини, конфлікти та національна політика. Підготовка до семінарського заняття. Складання термінологічного словника. Виконання творчих завдань: - поглиблене вивчення окремих питань лекційного матеріалу; - самостійне вивчення частини	5

	програмного матеріалу. Робота з питаннями для самоперевірки. Підготовка доповідей, презентацій. Написання есе. Укладання термінологічного словника, підготовка реферату наукового тексту.	
8.	Тема 8 Методологія проведення етносоціологічних досліджень. Підготовка до семінарського заняття. Складання термінологічного словника. Виконання творчих завдань: - поглиблене вивчення окремих питань лекційного матеріалу; - самостійне вивчення частини програмного матеріалу. Робота з питаннями для самоперевірки. Підготовка доповідей, презентацій. Написання есе. Укладання термінологічного словника, підготовка реферату наукового тексту.	5
Всього		38

Завдання самостійної роботи студентів

Змістовий модуль 1. Етносоціологія як наука та її історичний розвиток

Тема 1. Етносоціологія у структурі гуманітарних наук та у структурі соціології.

I. Підготовка до семінарського заняття відповідно до плану.

5. Етносоціологія у структурі гуманітарних наук та у структурі соціології.
6. Місце та роль етносоціології в системі соціологічного знання.
7. Етнічна сфера як сфера суспільного буття.
8. Проблема етносоціологічного факту та етнічного процесу.

II. Підготовка доповідей та презентацій на теми:

1. Етносоціологія в системі соціологічного знання.
2. Вплив соціології та філософії на етносоціології.
3. Проблема виявлення етносоціологічного факту.

III. Укладання термінологічного словника до теми 1 та робота з ключовими поняттями теми.

IV. Робота з питаннями, які виносяться на самостійне вивчення по темі 1.

1. Зв'язок етносоціології із загальною соціологічною теорією та філософією.
2. Специфіка розвитку етнічних явищ та можливість їх дослідження соціологічними методами.

V. Робота над есе та рефератами:

1. Можливість етносоціології як науки.
2. Мета та завдання етносоціології як науки.
3. Суть етносоціологічного факту та методи його виявлення в соціальній реальності.
4. Взаємовплив етносоціології на інших наук.

Література

1. Арбеніна В. Етносоціологія: навчальний посібник / В. Арбеніна. – вид. друге, доп. і перероб. - Х.: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2007. -316 с.-653 с.
2. Гіденс Е. Соціологія / Е. Гіденс: пер. з англ. В. Шовкун, А. Олійник; наук. ред. О. Іващенко. - К.: Основи, 1999. - 726 с.
3. Етносоціологія: терміни та поняття: навчальний посібник / В. Євтух, В. Трощинський, К. Галушко та ін. - К.: Видавництво УАННП "Фенікс", 2003. - 280 с.
4. Євтух, В. Б. Етносуспільні процеси в Україні: можливості наукових інтерпретацій [Текст] / Володимир Борисович Євтух. – К. : Стилос, 2004. – 243 с.
5. Євтух В. Б., Трощинський В. П., Галушко К. Ю. та ін. Етносоціологія: терміни та поняття: Навч. посіб. – К., 2003 – 280 с
6. Серета В. Етносоціологія: навчальний посібник / В. Серета. - Львів: Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2007. - 160 с.

Тема 2. Специфіка предмету та об'єкту етносоціології.

I. Підготовка до семінарського заняття відповідно до плану.

1. Специфіка предмету та об'єкту етносоціології.
2. Функції етносоціології.
3. Основні категорії етносоціології.
4. Методи етносоціології.

II. Підготовка доповідей та презентацій на теми:

1. Категорії етносоціології та їх зміст.

2. Відображення категорій етносоціології в предметі та об'єкті науки.

III. Укладання термінологічного словника до теми 2 та робота з ключовими поняттями теми.

IV. Робота з питаннями, які виносяться на самостійне вивчення по темі 2.

1. Головні напрями розвитку етносоціології.

2. Специфіка співвідношення макро-, мезо- та мікрорівнів етносоціології.

3. Динаміка етнічних процесів та основні форми взаємодії етнічних груп.

V. Робота над есе та рефератами:

1. Основна функція етносоціології як науки.

2. Взаємозв'язок функцій та категорій етносоціології.

Література

1. Арбеніна В. Етносоціологія: навчальний посібник / В. Арбеніна. – вид. друге, доп. і перероб. - Х.: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2007. -316 с.-653 с.

2. Гіденс Е. Соціологія / Е. Гіденс: пер. з англ. В. Шовкун, А. Олійник; наук. ред. О. Іващенко. - К.: Основи, 1999. - 726 с.

3. Етносоціологія: терміни та поняття: навчальний посібник / В. Євтух, В. Трощинський, К. Галушко та ін. - К.: Видавництво УАННП "Фенікс", 2003. - 280 с.

4. Євтух, В. Б. Етносуспільні процеси в Україні: можливості наукових інтерпретацій [Текст] / Володимир Борисович Євтух. – К. : Стило, 2004. – 243 с.

5. Євтух В. Б., Трощинський В. П., Галушко К. Ю. та ін. Етносоціологія: терміни та поняття: Навч. посіб. – К., 2003 – 280 с

6. Колодій А. Національний вимір суспільного буття / А. Колодій - Л.: Астролябія, 2008. - 368 с.

7. Рудницька Т. Етнічні спільноти України: тенденції соціальних змін. – К.: Ін-т соціології НАН України, 1998. – 176 с.

8. Середа В. Етносоціологія: навчальний посібник / В. Середа. - Львів: Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2007. - 160 с.

Тема 3. Виникнення та розвиток етносоціології.

I. Підготовка до семінарського заняття відповідно до плану.

1. Виникнення та розвиток етносоціології.

2. Основні етапи становлення та сучасного розвитку етносоціології.

3. Генеза етносоціології та її основні представники.

4. Дослідження етнічних проблем у вітчизняній гуманітарній науці.

II. Підготовка доповідей та презентацій на теми:

1. Основні представники світової етносоціології.

2. Представники української етносоціології.

III. Укладання термінологічного словника до теми 3 та робота з ключовими поняттями теми.

IV. Робота з питаннями, які виносяться на самостійне вивчення по темі 3.

1. Теоретичні витоки етносоціології: структуралізм, культурна антропологія, психологізм, функціоналізм, історична школа етносоціології.

2. Етнопроблематика в соціології постмодерну.

3. Етапи становлення та основні школи сучасної української етносоціології

V. Робота над есе та рефератами:

1. Структуралізм та його основні ідеї у контексті етносоціології.

2. Культурна антропологія та її основні ідеї у контексті етносоціології.

3. Психологізм та його основні ідеї у контексті етносоціології.

4. Функціоналізм та його основні ідеї у контексті етносоціології.

5. Історична школа етносоціології та її основні ідеї.

Література

1. Арбеніна В. Етносоціологія: навчальний посібник / В. Арбеніна. – вид. друге, доп. і перероб. - Х.: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2007. -316 с.-653 с.

2. Гіденс Е. Соціологія / Е. Гіденс: пер. з англ. В. Шовкун, А. Олійник; наук. ред. О. Іващенко. - К.: Основи, 1999. - 726 с.

3. Етносоціологія: терміни та поняття: навчальний посібник / В. Євтух, В. Трощинський, К. Галушко та ін. - К.: Видавництво УАННП "Фенікс", 2003. - 280 с.

4. Євтух, В. Б. Етносуспільні процеси в Україні: можливості наукових інтерпретацій [Текст] / Володимир Борисович Євтух. – К. : Стило, 2004. – 243 с.

5. Євтух В. Б., Трощинський В. П., Галушко К. Ю. та ін. Етносоціологія: терміни та поняття: Навч. посіб. – К., 2003 – 280 с

6. Забужко О. Філософія української ідеї та європейський контекст: франківський період / О. Забужко. - К.: Факт, 2009. - 156 с.
7. Касьянов, Г. Теорії нації та націоналізму [Текст] / Г. В. Касьянов ; Ред. Вітрученко О.. – К. : Либідь, 1999. – 350 с.
8. Колодій А. Національний вимір суспільного буття / А. Колодій - Л.: Астролябія, 2008. - 368 с.
9. Рябчук, М. Від Малоросії до України: парадокси запізненого націєтворення / М. Рябчук. – К. :Критика, 2000. – 304 с.
10. Сміт, Е. Нації та націоналізм у глобальну епоху [Текст] / Ентоні Сміт ; пер.М.Климчук і Т.Цимбал. – 2-ге вид., стереотип. – К. : Ніка-Центр, 2009. – 320 с. – (Зміна парадигми ; Вип. 11).
11. Янів В. Нариси до історії української етнопсихології. – 2-е вид., переробл. і доп. – упоряд. М.Шафовал. – К.: Знання, 2006. – 341 с.

Тема 4. Теорії та концепти етносу в етносоціології.

I. Підготовка до семінарського заняття відповідно до плану.

6. Теорії та концепти етносу в етносоціології.
7. Методологічні підходи до інтерпретації категорій «етнос» та «нація».
8. Ознаки етнічних спільнот за умови їхньої трансформації в націю.
9. Теоретичні інтерпретації феноменів «етнос», «нація» в етносоціології.
10. Новітні концепції етносу.

II. Підготовка доповідей та презентацій на теми:

1. Теорія та структура етносу в примордіалізмі.
2. Теорія та структура етносу в інструменталізмі.
3. Теорія та структура етносу в конструктивізмі.

III. Укладання термінологічного словника до теми 4 та робота з ключовими поняттями теми.

IV. Робота з питаннями, які виносяться на самостійне вивчення по темі 4.

1. Основні етносоціологічні школи і напрями: еволюціонізм, диффузіонізм, неоеволюціонізм, етнопсихологічна школа, культурний релятивізм.
2. Поняття етнічної групи та її специфіка.

V. Робота над есе та рефератами:

1. Основні етносоціологічні ідеї представників еволюціонізму.
2. Основні етносоціологічні ідеї представників диффузіонізму.
3. Основні етносоціологічні ідеї представників неоеволюціонізму.
4. Основні етносоціологічні ідеї представників етнопсихологічної школи.
5. Основні етносоціологічні ідеї представників культурного релятивізму.

Література

1. Ворона В. Українське суспільство 1994 - 2005: динаміка соціальних змін / В. Ворона, М. Шульга. - К.: Інститут соціології НАН України, 2005.
2. Євтух, В. Б. Етносуспільні процеси в Україні: можливості наукових інтерпретацій [Текст] / Володимир Борисович Євтух. – К. : Стило, 2004. – 243 с.
3. Забужко О. Філософія української ідеї та європейський контекст: франківський період / О. Забужко. - К.: Факт, 2009. - 156 с.
4. Касьянов, Г. Теорії нації та націоналізму [Текст] / Г. В. Касьянов ; Ред. Вітрученко О.. – К. : Либідь, 1999. – 350 с.
5. Колодій А. Національний вимір суспільного буття / А. Колодій - Л.: Астролябія, 2008. - 368 с.
6. Мнацакян М. О. Нации: психология, самосознание, национализм (Интегральная теория): Учеб. пособие по этносоциологии. – 2-е изд., доп., перераб. – М.: АНКІЛ, 1999. – 249 с.
7. Націоналізм: Антологія. – К.: Смолоскип, 2000. – 378 с.
8. Рябчук, М. Від Малоросії до України: парадокси запізненого націєтворення / М. Рябчук. – К. :Критика, 2000. – 304 с.
9. Рудницька Т. Етнічні спільноти України: тенденції соціальних змін. – К.: Ін-т соціології НАН України, 1998. – 176 с.
10. Сміт, Е. Нації та націоналізм у глобальну епоху [Текст] / Ентоні Сміт ; пер.М.Климчук і Т.Цимбал. – 2-ге вид., стереотип. – К. : Ніка-Центр, 2009. – 320 с. – (Зміна парадигми ; Вип. 11).
11. Сміт Е. Національна ідентичність / Е. Сміт: пер. з англ. П. Тарашук. - К.: Основи, 1994. - 224 с.
12. Янів В. Нариси до історії української етнопсихології. – 2-е вид., переробл. і доп. – упоряд. М.Шафовал. – К.: Знання, 2006. – 341 с.

Змістовий модуль 2. Основи етносоціологічної теорії та методологія етносоціологічних досліджень

Тема 5. Етнічна та національна ідентичність особистості та етнічних спільнот.

I. Підготовка до семінарського заняття відповідно до плану.

7. Проблема ментальності в етносоціології.
8. Етнічна і національна стратифікація та мобільність.
9. Автохтонні та алохтонні етноси.
10. Етнічні та національні меншини.
11. Культурно-історичні, демографічні, геополітичні, економічні чинники етнонаціональної стратифікації.
12. Етнонаціональна мобільність та міграція.

II. Підготовка доповідей та презентацій на теми:

1. Етносоціологічні проблеми відродження української нації.
2. Національна ідентичність як механізм легітимного формування етнонаціональних спільнот.
3. Етнічний стереотип та етнічний образ.
4. Мова як основа ідентифікації і етнічний символ.
5. Етнічний розвиток українців.
6. Антропологічні риси українців.
7. Традиції народного харчування, промислу, ремесел, сімейних стосунків, традицій, усної народної творчості, вірувань.
8. Соціальна та етнонаціональна стратифікація.
9. Етнонаціональна структура населення України.
10. Етнолінгвістична структура населення України.

III. Укладання термінологічного словника до теми 5 та робота з ключовими поняттями теми.

IV. Робота з питаннями, які виносяться на самостійне вивчення по темі 5.

- a. Етнічна та національна ідентичність особистості та етнічних спільнот.
- b. Етнічна самосвідомість: зразки та норми поведінки.
- c. Корінні нації й етнічні та національні меншини.
- d. Український етнос: титульна нація української держави й етнонаціональна меншина діаспори.
- e. Корінні нації та діаспора.
- f. Принципи етносоціологічного вивчення міграції.
- g. Соціологічне дослідження міжетнічних шлюбів.
- h. Етнокультурні та соціально-психологічні підвалини збереження національної традиції у побуті та укладі життя.

V. Робота над есе та рефератами:

1. Діаспора як історичне та соціокультурне явище.
2. Показники престижу та статусу етнонаціональних груп.
3. Регіональна диференціація етносів в Україні.
4. Національна ідентичність населення України: чинники формування.
5. Соціальні явища локалізації, глобалізації та мультикультуралізму в Україні.

Література

15. Ворона В. Українське суспільство 1994 - 2005: динаміка соціальних змін / В. Ворона, М. Шульга. - К.: Інститут соціології НАН України, 2005.
16. Гіденс Е. Соціологія / Е. Гіденс: пер. з англ. В. Шовкун, А. Олійник; наук. ред. О. Іващенко. - К.: Основи, 1999. - 726 с.
17. Гобсбаум Е. Винайдення традиції / Е. Гобсбаум, Т. Рейнджер: пер. з англ. М. Климчук. - К.: "Ніка-Центр", 2005. - 448 с.
18. Етносоціологія: терміни та поняття: навчальний посібник / В. Євтух, В. Трощинський, К. Галушко та ін. - К.: Видавництво УАННП "Фенікс", 2003. - 280 с.
19. Євтух В. Б., Трощинський В. П., Галушко К. Ю. та ін. Етносоціологія: терміни та поняття: Навч. посіб. - К., 2003 - 280 с
20. Забужко О. Філософія української ідеї та європейський контекст: франківський період / О. Забужко. - К.: Факт, 2009. - 156 с.
21. Касьянов Г. Теорії нації та націоналізму: монографія / Г. Касьянов. - К.: Либідь, 1999.-352 с.
22. Колодій А. Національний вимір суспільного буття / А. Колодій - Л.: Астролябія, 2008. - 368 с.
23. Мелков Ю. Пострадянське суспільство: нове Середньовіччя /Ю. Мелков //Соціологія: теорія, методи, маркетинг. - 2008. - № 3. - С. 183-194.

24. Мнацакян М. О. Нации: психология, самосознание, национализм (Интегральная теория): Учеб. пособие по этносоциологии. – 2-е изд., доп., перераб. – М.: АНКІЛ, 1999. – 249 с.
25. Рябчук М. Від Малоросії до України: парадокси запізнілого націєтворення / М. Рябчук. - К.: Критика, 2000. - 303 с.
26. Сміт Е. Національна ідентичність / Е. Сміт: пер. з англ. П. Тарашук. - К.: Основи, 1994. - 224 с.
27. Трощинський В. П., Шевченко А. А. Українці в світі. –К.: Альтернативи, 1999. – 352 с.
28. Феномен нації: Основи життєдіяльності. – К.: Знання. 1998. – 264 с.

Тема 6. Поведінкові й комунікаційні стратегії міжетнічних відносин.

I. Підготовка до семінарського заняття відповідно до плану.

6. Соціокультурні проблеми розвитку та взаємодії етносів.
7. Структура міжетнічних стосунків.
8. Соціально-інституціональні, міжгрупові та особистісні рівні стратегій міжетнічної взаємодії.
9. Міжетнічна комунікація, фактори та поведінкові моделі.
10. Соціально-психологічні фактори та їх вплив на визначення поведінкових стратегій

II. Підготовка доповідей та презентацій на теми:

1. Українці в контексті ксенофобії і толерантності.
2. Роль міграції в історії етносу.
3. Особливості етносоціологічного вивчення міграцій етносу.
4. Методи вивчення міжетнічної взаємодії.
5. Історичні і політичні чинники в міжетнічних взаємодіях

III. Укладання термінологічного словника до теми 6 та робота з ключовими поняттями теми.

IV. Робота з питаннями, які виносяться на самостійне вивчення по темі 6.

1. Аномія і фрустрація як визначальні чинники масових поведінкових моделей на пострадянському просторі.
2. Етноцентризм та етнофобія як соціально-психологічні установки.
3. Етнокультурний шок та його специфіка.
4. Демографічна поведінка етносів.
5. Етнополітичний розвиток.
6. Процеси урбанізації в етносах.

V. Робота над есе та рефератами:

1. Співвідношення ксенофобії та толерантності націй.
2. Роль соціально-структурних і культурних чинників.
3. Соціально-психологічні і ситуативні чинники етнічної поведінки

Література

16. Ворона В. Українське суспільство 1994 - 2005: динаміка соціальних змін / В. Ворона, М. Шульга. - К.: Інститут соціології НАН України, 2005.
17. Вульф Л. Винайдення Східної Європи: мапа цивілізації у свідомості епохи Просвітництва / Вульф Ларі: пер. з англ. С. Біленький. - К.: Вид-во «Критика», 2009. - 3591 с.
18. Касьянов Г. Теорії нації та націоналізму: монографія / Г. Касьянов. - К.: Либідь, 1999.-352 с.
19. Колодій А. Національний вимір суспільного буття / А. Колодій - Л.: Астролябія, 2008. - 368 с.
20. Крисько В. Г. Этнопсихология и межнациональные отношения: Курс лекций. – М.: Экзамен, 2002. – 448 с.
21. Лапин Н. Проблема социокультурной трансформации / Н. Лапин // Вопросы философии. - 2000. -№ 6. - С. 3 - 17.
22. Мелков Ю. Пострадянське суспільство: нове Середньовіччя /Ю. Мелков //Соціологія: теорія, методи, маркетинг. - 2008. - № 3. - С. 183-194.
23. Мнацакян М. О. Нации: психология, самосознание, национализм (Интегральная теория): Учеб. пособие по этносоциологии. – 2-е изд., доп., перераб. – М.: АНКІЛ, 1999. – 249 с.
24. Пономарьов А. П. Українська етнографія: Курс лекцій. – К.: Либідь, 1994. – 320 с.
25. Рябчук М. Від Малоросії до України: парадокси запізнілого націєтворення / М. Рябчук. - К.: Критика, 2000. - 303 с.
26. Рудницька Т. Етнічні спільноти України: тенденції соціальних змін. – К.: Ін-т соціології НАН України, 1998. – 176 с.
27. Сміт Е. Нації та націоналізм у глобальну епоху / Е. Сміт Е.: пер. з англ. М. Климчук, Т. Цимбал. - К.: Ніка-Центр, 2006. - 320 с. - (Серія «Зміна парадигми»; Вип. 11).
28. Сміт Е. Національна ідентичність / Е. Сміт: пер. з англ. П. Тарашук. - К.: Основи, 1994. - 224 с.
29. Шульга Н. А. Великое переселение: репатрианты, беженцы, трудовые мигранты. – К.: Ин-т социологии НАНУ. – 2002. – 700 с.

30. Янів В. Нариси до історії української етнопсихології. – 2-е вид., переробл. і доп. – упоряд. М.Шафовал. – К.: Знання, 2006. – 341 с.

Тема 7. Міжетнічні відносини, конфлікти та національна політика.

I. Підготовка до семінарського заняття відповідно до плану.

6. Поняття міжетнічної напруженості та міжетнічного конфлікту.
7. Специфіка етнічних конфліктів і їх причини.
8. Типологія етнічних конфліктів.
9. Етнонаціональні протиріччя та конфлікти, їх типологія, учасники та суб'єкти.
10. Етносоціальний конфлікт: структурні, функціональні, соціальні, демографічні, політичні, економічні, аксіологічні, релігійні, психологічні чинники.

II. Підготовка доповідей та презентацій на теми:

- a. Міжетнічна толерантність як стратегія порозуміння та пошуку зваженого компромісу при цивілізованому розв'язанні етноконфліктів.
- b. Толерантність як соціокультурна норма і цінність міжнаціональних відносин.
- c. Проблеми соціальної адаптації у поліетнічному середовищі.
- d. Соціокультурна та психологічна адаптація в моно- та поліетнічному середовищах.

III. Укладання термінологічного словника до теми 7 та робота з ключовими поняттями теми.

IV. Робота з питаннями, які виносяться на самостійне вивчення по темі 7.

1. Форми і способи регулювання етнічних конфліктів.
2. Соціально-психологічні й сучасні інформаційні технології та їх вплив на динаміку розвитку конфлікту.
3. Фактор політизації етнічного насильства та тероризм.
4. Зони міжетнічної напруженості в сучасній Україні.
5. Національна політика, її завдання, принципи і механізми реалізації.
6. Види етнічної політики.
7. Національна політика в Україні: історія і сучасність.

V. Робота над есе та рефератами:

1. Етнокультурні та соціально-психологічні підвалини збереження національної традиції у побуті та укладі життя.
2. Етнос і нація у процесі цивілізаційних змін.
3. Життєвий світ етносу та геокультура нації.
4. Національний уклад життя і світовий порядок.
5. Господарсько-побутова, духовна, мілітарна складові національного буття України.
6. Етнонаціональна традиція та інновації.
7. Українська людина в етногенезі.
8. Етносоціологічні проблеми відродження української нації.
9. Проблема оптимального поєднання національних традицій та цивілізаційних інновацій.
10. Міжетнічна інтеграція та національна мобільність як складові державотворення.
11. Українська людина в пошуках нових ідентичностей.

Література

10. Ворона В. Українське суспільство 1994 - 2005: динаміка соціальних змін / В. Ворона, М. Шульга. - К.: Інститут соціології НАН України, 2005.
11. Євтух В. Б., Трощинський В. П., Галушко К. Ю. та ін. Етносоціологія: терміни та поняття: Навч. посіб. – К., 2003 – 280 с
12. Забужко О. Філософія української ідеї та європейський контекст: франківський період / О. Забужко. - К.: Факт, 2009. - 156 с.
13. Колодій А. Національний вимір суспільного буття / А. Колодій - Л.: Астролябія, 2008. - 368 с.
14. Мнацакян М. О. Нации: психология, самосознание, национализм (Интегральная теория): Учеб. пособие по этносоциологии. – 2-е изд., доп., перераб. – М.: АНКІЛ, 1999. – 249 с.
15. Рябчук М. Від Малоросії до України: парадокси запізнілого націєтворення / М. Рябчук. - К.: Критика, 2000. - 303 с.
16. Сміт Е. Нації та націоналізм у глобальну епоху / Е. Сміт Е.: пер. з англ. М. Климчук, Т. Цимбал. - К.: Ніка-Центр, 2006. - 320 с. - (Серія «Зміна парадигми»; Вип. 11).
17. Сміт Е. Національна ідентичність / Е. Сміт: пер. з англ. П. Тарашук. - К.: Основи, 1994. - 224 с.
18. Янів В. Нариси до історії української етнопсихології. – 2-е вид., переробл. і доп. – упоряд. М.Шафовал. – К.: Знання, 2006. – 341 с.

Тема 8. Методологія проведення етносоціологічних досліджень.

I. Підготовка до семінарського заняття відповідно до плану.

5. Методологія проведення етносоціологічних досліджень.
6. Типологія і програма етносоціологічних досліджень.
7. Специфіка застосування типових програм конкретно-соціологічних досліджень в етносоціології.
8. Основні методи збору етносоціологічної інформації.

II. Підготовка доповідей та презентацій на теми:

1. Соціологічні методи збору даних та процедури отримання етносоціологічної інформації.
2. Специфіка застосування методів опитування в етносоціології.

III. Укладання термінологічного словника до теми 8 та робота з ключовими поняттями теми.

IV. Робота з питаннями, які виносяться на самостійне вивчення по темі 8.

- a. Амбівалентність тлумачень та методологічний плюралізм в етносоціологічних дослідженнях.
- b. Типологія основних теоретичних парадигм і підходів: інструменталізм, історизм, конструктивізм, прагматичний, примордіалізм (расово-біологічний та соціо-історичний), постмодерністський (контрольований еkleктизм).

V. Робота над есе та рефератами:

1. Контент-аналіз повідомлень ЗМІ з етнічних проблем.
2. Аналіз документів та директивних матеріалів законодавчої та виконавчої гілок влади у контексті етнічних явищ.

Література

13. Забужко О. Філософія української ідеї та європейський контекст: франківський період / О. Забужко. - К.: Факт, 2009. - 156 с.
14. Життя етносу: Соціокультурні нариси. - К.: Либідь, 1997. - 238 с.
15. Касьянов Г. Теорії нації та націоналізму: монографія / Г. Касьянов. - К.: Либідь, 1999. - 352 с.
16. Колодій А. Національний вимір суспільного буття / А. Колодій - Л.: Астролябія, 2008. - 368 с.
17. Крисько В. Г. Этнопсихология и межнациональные отношения: Курс лекций. - М.: Экзамен, 2002. - 448 с.
18. Мнацакян М. О. Нации: психология, самосознание, национализм (Интегральная теория): Учеб. пособие по этносоциологии. - 2-е изд., доп., перераб. - М.: АНКЦИЛ, 1999. - 249 с.
19. Рябчук М. Від Малоросії до України: парадокси запізнілого націєтворення / М. Рябчук. - К.: Критика, 2000. - 303 с.
20. Рудницька Т. Етнічні спільноти України: тенденції соціальних змін. - К.: Ін-т соціології НАН України, 1998. - 176 с.
21. Сміт Е. Нації та націоналізм у глобальну епоху / Е. Сміт Е.: пер. з англ. М. Климчук, Т. Цимбал. - К.: Ніка-Центр, 2006. - 320 с. - (Серія «Зміна парадигми»; Вип. 11).
22. Сміт Е. Національна ідентичність / Е. Сміт: пер. з англ. П. Тарашук. - К.: Основи, 1994. - 224 с.
23. Шульга Н. А. Великое переселение: репатрианты, беженцы, трудовые мигранты. - К.: Ин-т социологии НАНУ. - 2002. - 700 с.
24. Янів В. Нариси до історії української етнопсихології. - 2-е вид., переробл. і доп. - упоряд. М. Шафовал. - К.: Знання, 2006. - 341 с.

Рекомендації щодо написання реферату

Впродовж вивчення курсу "Етносоціологія" студент готує реферат.

У рефераті студент демонструє навички самостійного аналізу певної теми, вміння розглядати її на основі соціологічних методів. Необхідною умовою реферату є логіка, послідовність та аргументація викладення матеріалу.

Тему реферату студент може вибрати із числа запропонованих у спеціальному списку до семінарських занять або ж запропонувати власну, попередньо узгодивши її з викладачем.

Структура реферату повинна включати вступ, основну частину, висновки та список літератури, яка використовується для його написання.

Реферат – це аналіз літературних джерел (не менше 20 позицій) з метою виділити основні ідеї та підходи до теми, проаналізувати їх та сформулювати власну точку зору.

Реферат передбачає цитування літератури, переказ її основних ідей та положень. В усіх випадках у тексті повинні бути посилання на використані джерела. Відповідно, обов'язковою є наявність в кінці реферату списку використаної та цитованої літератури.

Реферат може бути написаний від руки або надрукований. Обсяг реферату складає приблизно 20 сторінок.

Реферати повинні мати самостійний характер. Роботи, що дублюють вже наявні або реферати, розміщені на сторінках інтернет-видань, не зараховуються.

Під час роботи над рефератом студент самостійно опрацьовує наукову літературу та пише реферат на основі аналізу опрацьованих першоджерел етносоціологічної думки та наукової критичної літератури.

Написання реферату передбачає такі складові елементи як: план реферату, який повинен складатись із не менше двох розділів та кожний розділ не менше як із двох підрозділів, обґрунтування актуальності теми реферату, визначення предмета та об'єкта дослідження, визначення мети і завдань написання реферату, вибору наукових першоджерел та методології дослідження. Суттєвим елементом реферату є пункт наукової новизни, яка передбачає власні висновки студента із вивченої теми.

Наукові результати реферату можуть бути апробовані у виступах на звітній конференції університету, на всеукраїнських та міжнародних студентських конференціях, опубліковані студентом особисто, або у співавторстві із викладачем у наукових журналах або збірниках.

Реферат як форма самостійної має навчально-дослідницький характер і виконується на основі самостійного вивчення студентом частини програмового матеріалу та його систематизації й узагальнення у письмовій або друкованій формі за вибором студента.

В науковому рефераті студент повинен навчитись висловлювати та аргументувати власну точку зору на ту чи іншу проблему у галузі етносоціології.

Написання реферату з навчальної дисципліни «етносоціологія», як вид самостійної роботи покликане навчити студента опрацьовувати наукові першоджерела, критично аналізувати матеріал певної теми та висловлювати власне бачення розв'язання проблеми.

Захист рефератів з навчальної дисципліни «етносоціологія» відбувається за графіком індивідуально-консультативної роботи викладача кафедри філософії та соціології у формі індивідуальних занять та консультацій, на яких здійснюється перевірка стану виконання написання реферату та у підсумку відбувається захист студентом здобутих наукових результатів.

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

1. Місце та роль етносоціології в системі соціологічного знання.
2. Зв'язок етносоціології із загальною соціологічною теорією та філософією.
3. Етнічна сфера як сфера суспільного буття.
4. Специфіка розвитку етнічних явищ та можливість їх дослідження соціологічними методами.
5. Предмет та об'єкт етносоціології.
6. Функції етносоціології.
7. Основні категорії етносоціології.
8. Методи етносоціології.
9. Основні етапи становлення та сучасного розвитку етносоціології.
10. Теоретичні витоки етносоціології: структуралізм, культурна антропологія, психологізм, функціоналізм, історична школа етносоціології.
11. Етнопроблематика в соціології постмодерну.
12. Етапи становлення та основні школи сучасної української етносоціології.
13. Методологічні підходи до інтерпретації категорій «етнос» та «нація».
14. Поняття етнічної групи.
15. Ознаки етнічних спільнот за умови їхньої трансформації в націю.
16. Теоретичні інтерпретації феноменів «етнос», «нація» в етносоціології.
17. Теорії структури етносу:
18. Примордіалізм, інструменталізм, конструктивізм як теорії походження етносу.
19. Основні етносоціологічні школи і напрями: еволюціонізм, диффузіонізм, неоеволюціонізм, етнопсихологічна школа, культурний релятивізм.
20. Етнічна та національна ідентичність особистості та етнічних спільнот.
21. Етнічна самосвідомість: зразки та норми поведінки.
22. Проблема ментальності в етносоціології.
23. Етнічна і національна стратифікація та мобільність.
24. Корінні нації й етнічні та національні меншини.
25. Автохтонні та алохтонні етноси.
26. Корінні нації та діаспора.
27. Діаспора як історичне та соціокультурне явище.
28. Етнічні та національні меншини.
29. Культурно-історичні, демографічні, геополітичні, економічні чинники етнонаціональної стратифікації.
30. Показники престижу та статусу етнонаціональних груп.
31. Етнонаціональна мобільність та міграція.

32. Принципи етносоціологічного вивчення міграції.
33. Соціологічне дослідження міжетнічних шлюбів.
34. Етносоціологічні проблеми відродження української нації.
35. Етнічний стереотип та етнічний образ.
36. Мова як основа ідентифікації і етнічний символ.
37. Етнічний розвиток українців.
38. Антропологічні риси українців.
39. Традиції народного харчування, промислу, ремесел, сімейних стосунків, традицій, усної народної творчості, вірувань.
40. Соціальна та етнонаціональна стратифікація.
41. Етнонаціональна структура населення України.
42. Етнолінгвістична структура населення України.
43. Національна ідентичність населення України: чинники формування.
44. Соціокультурні проблеми розвитку та взаємодії етносів.
45. Структура міжетнічних стосунків.
46. Міжетнічна комунікація, фактори та поведінкові моделі.
47. Соціально-психологічні фактори та їх вплив на визначення поведінкових стратегій.
48. Аномія і фрустрація як визначальні чинники масових поведінкових моделей на пострадянському просторі.
49. Ксенофобія та толерантність націй.
50. Етноцентризм та етнофобія як соціально-психологічні установки.
51. Демографічна поведінка етносів.
52. Роль міграції в історії етносу.
53. Особливості етносоціологічного вивчення міграцій етносу.
54. Роль соціально-структурних і культурних чинників.
55. Соціально-психологічні і ситуативні чинники етнічної поведінки.
56. Поняття міжетнічної напруженості та конфлікту.
57. Специфіка етнічних конфліктів і їх причини.
58. Типологія етнічних конфліктів.
59. Форми і способи регулювання етнічних конфліктів.
60. Соціально-психологічні й сучасні інформаційні технології та їх вплив на динаміку розвитку конфлікту.
61. Фактор політизації етнічного насильства та тероризм.
62. Зони міжетнічної напруженості в сучасній Україні.
63. Національна політика, її завдання, принципи і механізми реалізації.
64. Міжетнічна толерантність як стратегія порозуміння та пошуку зваженого компромісу при цивілізованому розв'язанні етноконфліктів.
65. Типологія адаптивних факторів.
66. Етнос і нація у процесі цивілізаційних змін.
67. Національний уклад життя і світовий порядок.
68. Господарсько-побутова, духовна, мілітарна складові національного буття України.
69. Етнонаціональна традиція та інновації.
70. Українська людина в етногенезі.
71. Етносоціологічні проблеми відродження української нації.
72. Проблема оптимального поєднання національних традицій та цивілізаційних інновацій.
73. Міжетнічна інтеграція та національна мобільність як складові державотворення.
74. Українська людина в пошуках нових ідентичностей
75. Типологія і програма етносоціологічних досліджень.
76. Типологія основних теоретичних парадигм і підходів в етносоціології: інструменталізм, історизм, конструктивізм, прагматичний, примордіалізм (расово-біологічний та соціо-історичний), постмодерністський (контрольований еkleктизм).
77. Специфіка застосування типових програм конкретно-соціологічних досліджень в етносоціології.
78. Соціологічні методи збору даних та процедури отримання етносоціологічної інформації.
79. Аналіз документів та директивних матеріалів законодавчої та виконавчої гілок влади в контексті етносоціології.
80. Контент-аналіз повідомлень ЗМІ з етнічних проблем.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ЗНАНЬ І ВМІНЬ СТУДЕНТІВ

Основними формами поточного оцінювання є семінарські заняття, на яких студенти опитуються в усній і письмовій формі по змісту навчальної дисципліни і виявляється їх рівень засвоєння навчальної дисципліни.

Формами оцінювання засвоєння рівня знань з навчальної дисципліни є також написання наукового есе та реферату.

До форм контролю оцінювання знань і умінь з дисципліни є також залік, який виконується у письмовій формі.

Загальна шкала оцінювання: національна та ECTS, затверджена в університеті

Університетська шкала	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсової роботи, практики, диференційованого заліку	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
80 – 89	B	добре	
70 – 79	C		
60 – 69	D	задовільно	
50 – 59	E		
25 – 49	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-24	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Засоби діагностики успішності навчання.

Навчальний процес з «етносоціології» побудований на проведенні: лекцій, семінарських занять, самостійної роботи та індивідуальних занять під керівництвом викладача, виконання ІНДЗ (написання есе), самостійного пошуку навчального матеріалу в мережі Internet.

При вивченні навчальної дисципліни на лекційних та семінарських заняттях з метою активізації навчально-пізнавальної діяльності студентів використовуються такі основні підходи та методи навчання:

- проблемні лекції;
- семінари-дискусії;
- складання студентами схем явищ буття;
- презентації;
- написання есе;
- термінологічні диктанти;
- складання порівняльних характеристик концепцій у контексті етносоціології;
- фронтальне усне опитування, яке проводиться без використання опорних матеріалів.
- складання термінологічних словників;
- інтерактивні методи навчання на семінарах: студенти працюють по парах, виконуючи поставлене завдання. Робота в парі вимагає обміну думками, пошуку консенсусу і дозволяє швидко виконати вправи, які в звичайних умовах є часомісткими або неможливими (обговорити концепцію, текст, проблемну інформацію, зробити підсумок по темі, взяти інтерв'ю один в одного, проанкетувати партнера. Після обговорення проблемного питання один з партнерів доповідає перед групою про результати, а інший при необхідності її доповнює.

**Критерії оцінювання
навчальних досягнень студентів з навчальної дисципліни «Етносоціологія».**

Рівні навчальних досягнень	Бали/ за 100 бальною шкалою	Критерії навчальних досягнень студентів
I. Початковий (з обов'язковим повторним курсом) «Незадовільно»	0-24 (F)	Студент володіє навчальним матеріалом тільки на рівні елементарного розпізнавання окремих понять етносоціології, за допомогою викладача відтворює деякі категорії етносоціології на елементарному рівні, використовуючи уривчасті речення, засвоїв дуже незначну частину навчального матеріалу, дає нечітке визначення найголовніших категорій та не розуміє суті принципів, законів, соціологічних теорій етносоціології, володіє матеріалом на початковому рівні його засвоєння, незначну легшу частину навчального матеріалу відтворює на репродуктивному рівні, робить принципові помилки і не розкриває суті кожного питання.
II. Незадовільний (з можливістю повторного складання) «Незадовільно»	25-49 (FX)	Студент на рівні вищому, за початковий, відтворює частину навчального матеріалу, володіє окремими навичками характеристики явищ у сфері етносоціології, може навести приклади дії етносоціологічних законів. Студент відтворює певну частину теоретичного матеріалу, виявляє знання та розуміння найголовніших положень з допомогою викладача виправляє допущені помилки, робить прості висновки.
III. Середній «задовільно»	50-59 (E)	Студент має розуміння і стійкі знання про ті чи інші процеси, закони етносоціологічної сфери суспільства, вміє навести власні аргументи для підтвердження певних міркувань, проте робить помилки і може їх виправити за допомогою викладача.
	60-69 (D)	Студент вміє порівнювати, узагальнювати і систематизувати матеріал під керівництвом викладача. Може самостійно застосовувати набуті знання на практиці, виправляти помилки, пропонуючи варіанти як ефективніше розв'язати проблему.
IV. Достатній «добре»	70-79 (C)	Студент показує повне знання навчально-програмного матеріалу, показує систематичний характер знань з дисципліни, вільно володіє вивченим матеріалом, знає як застосувати його на практиці, використовуючи переконливі аргументи на підтвердження вивченого матеріалу, аналізує додаткові джерела, вміє сформулювати власну точку зору.
	80-89 (B)	Студент застосовує набуті теоретичні знання при розв'язанні проблемних питань, вільно використовує і вміє знайти потрібну інформацію, вміє порівнювати процеси та явища етносоціологічної сфери суспільства, робити змістовні висновки.
V. Високий «відмінно»	90-95 (A)	Студент показує всебічне, систематичне і глибоке знання навчально-програмного матеріалу, уміння вільно орієнтуватися в матеріалі курсу, передбаченому програмою, виявляє творчі здібності в розумінні, викладі і використанні навчально-програмного матеріалу, глибину вивчення основної і додаткової літератури, рекомендовані програмою. Студент логічно і усвідомлено відтворює навчальний матеріал, самостійно аналізує, розкриває закономірності етносоціологічних процесів і явищ, виявляє закони їх розвитку, самостійно оцінює нові факти в бутті і в житті, вміє поглиблювати набуті знання і вміння.
	96-100 (A)	Студент виявляє особливі творчі здібності, багато працює додатково, розвиваючи власні обдарування, вміє самостійно здобувати і поновлювати знання. Студент може глибоко розкрити сенс проблематики у сфері етносоціології, здатний вирішувати складні творчі завдання, висловлює самостійну думку, приймає участь у наукових конференціях, має наукові публікації.

ПРИКЛАДИ ТЕСТОВИХ ЗАВДАНЬ

1. Етносоціологія в системі соціологічного знання належить до:
 - а) галузевої соціології
 - б) теоретичної соціології
 - в) експериментальної соціології
 - г) прикладної соціології

2. Етнічна сфера, яка розглядається як об'єкт аналізу в етносоціології – це сфера:
 - а) природного буття
 - б) суспільного буття
 - в) історичного буття
 - г) духовного буття

3. Соціологічними методами збору даних та процедури отримання етносоціологічної інформації є:
 - а) дослідження витоків процесу формування етносу
 - б) порівняльний аналіз попередніх і минулих історичних подій розвитку етносу
 - в) теоретичний аналіз праць в галузі етносоціології
 - г) аналіз документів та директивних матеріалів законодавчої та виконавчої гілок влади в контексті етнічних явищ

4. Соціологічними методами збору даних та процедури отримання етносоціологічної інформації є:
 - а) теоретичний аналіз праць в галузі етносоціології
 - б) порівняльний аналіз попередніх і минулих історичних подій розвитку етносу
 - в) контент-аналіз повідомлень ЗМІ з етнічних проблем
 - г) дослідження витоків процесу формування етносу

5. Стратегією порозуміння та пошуку зваженого компромісу при цивілізованому розв'язанні етноконфліктів між етносами і націями є:
 - а) ксенофобія та расизм
 - б) міжетнічна толерантність
 - в) солідарність суспільних груп
 - г) справедливість суспільного ладу

6. Визначальними чинниками масових поведінкових моделей етносів на пострадянському просторі є:
 - а) успішний розвиток етносів і націй
 - б) аномія і фрустрація
 - в) солідарність між етносами
 - г) справедливість розподілу ресурсів між етносами

7. Предметом етносоціології є вивчення:
 - а) закономірностей етнічної взаємодії та її специфіка
 - б) особливостей формування суспільних груп
 - в) суспільне буття та його явища
 - г) соціологічний аспект взаємодії людей

8. Чинниками етнонаціональної стратифікації є:
 - а) філософські, релігійні, духовні, географічні чинники
 - б) культурно-історичні, демографічні, геополітичні, економічні чинники
 - в) географічні, світоглядні, політичні чинники
 - г) моральні, правові, географічні чинники

9. Об'єктом вивчення етносоціології є:
 - а) соціальні явища
 - б) політичні явища
 - в) етнічні явища
 - г) всі вказані відповіді є вірними

10. Основними категоріями етносоціології можна вважати:
 - а) етнос, нація, національна ідентифікація
 - б) етика, політика, національна свідомість

- в) національні ідеї, національний ідеал
- г) національні традиції, націоналізм

11. Теоретичними витоками етносоціології є:

- а) персоналізм
- б) феноменологія
- в) націоналізм
- г) історична школа етносоціології

12. Теоретичними витоками етносоціології є:

- а) інтуїтивізм
- б) націоналізм
- в) функціоналізм
- г) філософія історії

13. Теоретичними витоками етносоціології є:

- а) схоластика
- б) націоналізм
- в) психологізм
- г) фрейдизм

14. Теоретичними витоками етносоціології є:

- а) культурна антропологія
- б) націоналізм
- в) емпіризм
- г) філософія життя

15. Теоретичними витоками етносоціології є:

- а) націоналізм
- б) структуралізм
- в) сенсуалізм
- г) емпіризм

16. Одним із основних ідентифікаційних та етнічних символів є:

- а) ідея
- б) мова
- в) свідомість
- г) філософія

17. Основними етносоціологічними школами і напрямками в етносоціології вважаються:

- а) персоналізм, філософія життя, релігійна філософія
- б) еволюціонізм, диффузіонізм, неоеволюціонізм,
- в) націоналізм, фашизм, свободаризм
- г) екзистенціалізм, суб'єктивізм, інтуїтивізм

18. Основними етносоціологічними школами і напрямками в етносоціології вважаються:

- а) персоналізм, філософія життя, релігійна філософія
- б) націоналізм, фашизм, свободаризм
- в) екзистенціалізм, суб'єктивізм, інтуїтивізм
- г) етнопсихологічна школа, культурний релятивізм

19. Основними теоріями формування етносу є:

- а) інтуїтивізм, феноменологія, герменевтика
 - б) примордіалізм, інструменталізм, конструктивізм
 - в) структуралізм, екзистенціалізм, філософія життя
 - г) еволюціонізм, феноменологія, персоналізм
- Індустріальна соціологія розвивалася в:

20. Основними соціально-психологічними установками етносів є:

- а) фашизм та націоналізм
- б) лібералізм та авторитаризм

- в) етноцентризм та етнофобія
- г) націоналізм і ксенофобія

21. Основними теоретичними парадигмами і підходами в етносоціології є:

- а) феноменалізм, екзистенціалізм
- б) інструменталізм, історизм, конструктивізм
- в) персоналізм, еволюціонізм
- г) всі відповіді є вірними

22. Основними теоретичними парадигмами і підходами в етносоціології є:

- а) феноменалізм, екзистенціалізм
- б) персоналізм, еволюціонізм
- в) примордіалізм
- г) всі відповіді є вірними

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ ДО КУРСУ

Базова

1. Євтух, В. Б. Етносуспільні процеси в Україні: можливості наукових інтерпретацій [Текст] / Володимир Борисович Євтух. – К. : СтилоС, 2004. – 243 с.
2. Касьянов, Г. Теорії нації та націоналізму [Текст] / Г. В. Касьянов ; Ред. Вітрученко О.. – К. : Либідь, 1999. – 350 с.
3. Рябчук, М. Від Малоросії до України: парадокси запізненого націєтворення / М. Рябчук. – К. : Критика, 2000. – 304 с.
4. Сміт, Е. Нації та націоналізм у глобальну епоху [Текст] / Ентоні Сміт; пер. М. Климчук і Т. Цимбал. – 2-ге вид., стереотип. – К. : Ніка-Центр, 2009. – 320 с. – (Зміна парадигми; Вип. 11).

Додаткова література

Модуль 1

5. Арбеніна В. Етносоціологія: навчальний посібник / В. Арбеніна. – вид. друге, доп. і перероб. - Х.: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2007. -316 с.-653 с.
6. Гіденс Е. Соціологія / Е. Гіденс: пер. з англ. В. Шовкун, А. Олійник; наук. ред. О. Іващенко. - К.: Основи, 1999. - 726 с.
7. Етносоціологія: терміни та поняття: навчальний посібник / В. Євтух, В. Трощинський, К. Галушко та ін. - К.: Видавництво УАННП "Фенікс", 2003. - 280 с.
8. Євтух В. Б., Трощинський В. П., Галушко К. Ю. та ін. Етносоціологія: терміни та поняття: Навч. посіб. – К., 2003 – 280 с
9. Націоналізм: Антологія. – К.: Смолоскип, 2000. – 378 с.
10. Серета В. Етносоціологія: навчальний посібник / В. Серета. - Львів: Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2007. - 160 с.

Модуль 2

11. Ворона В. Українське суспільство 1994 - 2005: динаміка соціальних змін / В. Ворона, М. Шульга. - К.: Інститут соціології НАН України, 2005.
12. Гіденс Е. Соціологія / Е. Гіденс: пер. з англ. В. Шовкун, А. Олійник; наук. ред. О. Іващенко. - К.: Основи, 1999. - 726 с.
13. Гобсбаум Е. Винайдення традиції / Е. Гобсбаум, Т. Рейнджер: пер. з англ. М. Климчук. - К.: "Ніка-Центр", 2005. - 448 с.
14. Етносоціологія: терміни та поняття: навчальний посібник / В. Євтух, В. Трощинський, К. Галушко та ін. - К.: Видавництво УАННП "Фенікс", 2003. - 280 с.
15. Євтух В. Б., Трощинський В. П., Галушко К. Ю. та ін. Етносоціологія: терміни та поняття: Навч. посіб. – К., 2003 – 280 с
16. Забужко О. Філософія української ідеї та європейський контекст: франківський період / О. Забужко. - К.: Факт, 2009. - 156 с.
17. Життя етносу: Соціокультурні нариси. – К.: Либідь, 1997. – 238 с.
18. Жмир В. На шляху до себе (Етносоціологічні розвідки). – К.: Демократичні ініціативи, 1995. – 112 с.

19. Касьянов Г. Теорії нації та націоналізму: монографія / Г. Касьянов. - К.: Либідь, 1999.-352 с.
20. Колодій А. Національний вимір суспільного буття / А. Колодій - Л.: Астролябія, 2008. - 368 с.
21. Кон И. Психология предрассудка. (О социально-психологических корнях этнических предрассудков) / И. Кон // Новый мир. - 1996. - № 9. -С. 187-205.
22. Крисько В. Г. Етнопсихология и межнациональные отношения: Курс лекций. – М.: Экзамен, 2002. – 448 с.
23. Лапин Н. Проблема социокультурной трансформации / Н. Лапин // Вопросы философии. - 2000. -№ 6. - С. 3 - 17.
24. Ларі Вульф. Винайдення Східної Європи: мапа цивілізації у свідомості епохи Просвітництва / Вульф Ларі: пер. з англ. С. Біленький. - К.: Вид-во «Критика», 2009. - 3591 с.
25. Мелков Ю. Пострадянське суспільство: нове Середньовіччя /Ю. Мелков //Соціологія: теорія, методи, маркетинг. - 2008. - № 3. - С. 183-194.
26. Мнацакян М. О. Нации: психология, самосознание, национализм (Интегральная теория): Учеб. пособие по этносоциологии. – 2-е изд., доп., перераб. – М.: АНКЦИЛ, 1999. – 249 с.
27. Пономарьов А. П. Українська етнографія: Курс лекцій. – К.: Либідь, 1994. – 320 с.
28. Рябчук М. Від Малоросії до України: парадокси запізнілого націєтворення / М. Рябчук. - К.: Критика, 2000. - 303 с.
29. Рудницька Т. Етнічні спільноти України: тенденції соціальних змін. – К.: Ін-т соціології НАН України, 1998. – 176 с.
30. Сикевич З. Социология и психология национальнѣх отношений: учеб. пособ. - СПб: Изд-во Михайлова В. А., 1999. - 203 с.
31. Сміт Е. Нації та націоналізм у глобальну епоху / Е. Сміт Е.: пер. з англ. М. Климчук, Т. Цимбал. - К.: Ніка-Центр, 2006. - 320 с. - (Серія «Зміна парадигми»; Вип. 11).
32. Сміт Е. Національна ідентичність / Е. Сміт: пер. з англ. П. Тарашук. - К.: Основи, 1994. - 224 с.
33. Трощинський В. П., Шевченко А. А. Українці в світі. –К.: Альтернативи, 1999. – 352 с.
34. Феномен нації: Основи життєдіяльності. – К.: Знання. 1998. – 264 с.
35. Шпорлюк Р. Комунізм і націоналізм / Р. Шпорлюк: пер. з англ. Г. Касьянов. – К: Основи, 1998. – 479 с.
36. Шульга Н. А. Великое переселение: репатрианты, беженцы, трудовые мигранты. – К.: Ін-т соціології НАНУ. – 2002. – 700 с.
37. Янів В. Нариси до історії української етнопсихології. – 2-е вид., переробл. і доп. – упоряд. М.Шафовал. – К.: Знання, 2006. – 341 с.